

Nurşin A. Güney
gnursin@hotmail.com

NATO'nun "Beyin Ölümü" Fransa'nın Kuruntusu mu?

NATO'NUN CAYDIRICILIĞI VE GÜVENLİK TEMİNATI TÜRKİYE'Yİ DIŞLAYARAK YA DA YALNIZ BIRAKARAK GÜÇLENDİRİLEMEZ. ANCAK TÜRKİYE İLE BERABER GÜÇLENDİRİLİR. STOLTENBERG'İN LA FIGARO'DAKİ SÖZLERİNİ TEKRARLAMIŞ OLALIM: "BU BASİT GERÇEĞİ ANLAMAK İÇİN HARİTAYA BAKMAK YETERLİ."

NATO zirveleri uzun bir süredir heyecanla bekleniyor, heyecanlı geçiyor. Bu heyecanın bir nedeni de NATO'nun karşı karşıya kaldığı yeni meydan okumalara nasıl cevap vereceğinin merak edilmesi. 2008'den itibaren NATO'nun en azından bir kanadının hissettiği "saldırgan Rusya" olgusu bir yanda dursun, son yıllarda Trump'ın tek taraflı politikalarının ve İttifak'ın güney kanadının en güçlü ülkesi Türkiye'nin terörizmle mücadelesinde tek başına bırakıldığını düşünmesinin İttifak'ın birliği ve dinçliği açısından sorular ortaya çıkardığı görülüyordu. İşte NATO, 2019 Zirvesi'ni tam da bu sorulara cevap vermek için kullanmayı düşünüp ve İttifak'ı nasıl yeniden canlandıracağını açıklamayı planlarken, Fransa Devlet Başkanı Macron *The Economist*'e verdiği bir röportajda, "NATO'nun

beyin ölümünün gerçekleştiğini" duyurdu. Bu açıklama; NATO'nun komada veya hasta filan olduğunun düşünülmemesinin yanında, savunma sistemleri ve caydırıcılık kapasitesi baz alındığında çok da endişeli bir aktör olmayan Fransa'dan geldiği için dudak büküşler ve şaşkınlık nidalarıyla karşılandı. Oysa kimilerine göre, Macron'un bu açıklamayı niçin şimdi yaptığı sorusunun üzerine düşünülmesi gerekiyor.

Macron'un Hayal Kırıklığı

Bir kesime göre Macron'un açıklaması, Fransa'nın hırslı başkanının hayal kırıklıklarının bir uzantısı olduğundan çok da önemsenmemeli. Sonuçta Macron, ikinci ve farklı bir De Gaulle olmak için sahneye çıktığında, Avrupa'yı jeopolitik bir oyuncu olmaya yönlendirmeyi umuyordu. Bu açıdan, Avrupalı liderlerin Amerikan tek yanlılığını reddede-

rek, Avrupa özerkliğini güçlendirmeye tüm tarafları davet etmeleri yeni bir şey değil. Fransızların, "Avrupa'yı güçlendirme" söylemi altında Fransa'yı güçlendirmeye çalışmaları da yeni değil. Tabi De Gaulle'ün hayali, Avrupa'nın bu rolü oynamasındaki gücü, Fransa'nın emperyalist sayılabilecek milli güç unsurlarına, ABD ve Sovyetlerle geliştirilecek dengeli ilişkiye ve bütünleşmiş Avrupa'nın -ki De Gaulle döneminde sadece hayaldi- jeopolitik bakış açısına dayandırılıyordu. Macron ise Fransa başkanı olarak elinde güçlü olabileceken giderek güçsüzleşen bir Avrupa, emperyalist olabileceken giderek Sarı Yeleklilerin Fransa'sına dönüşen bir Fransa buldu. Brexit meselesi malum, İngiltere kendi imparatorluk hayallerine yelken açmak için AB sandalını çoktan devirdi. Bu yüzden Macron, De Gaulle'den farklı olarak Fransız etki ve gücünü milli hatta Avrupalı unsurlar üzerinden değil uluslararası finans

NATO'daki tüm bu gürültüye rağmen bu ayki zirve sonrası yayınlanacak bildiriye müttefikler bir ve beraber olduklarını ifade eden cümlelere itibar edecekler. Türkiye, muhtemelen kendisinin NATO'dan ve müttefiklerinden beklediklerini yine yeniden anlatacak.

çevreleri ve ABD gücü üzerinden -özellikle kırılmalı çözümler- yaymak düşüncesine sarıldı. Beyaz Saray'a yapılan ve Paris entelijensiyası tarafından aşağılayıcı bulunan ziyaretler de, Ivanka Trump'ın akıl vermelerine katılmak zorunda kalınış da bu hayalin yolunda katlanılması gereken külfetlerdi. Ancak Macron, Beyaz Saray ve Trump ile kurduğu yakınlığa rağmen ABD'nin ve ABD Başkanı'nın Suriye politikasını zerre kadar etkileyemediğini acı bir şekilde fark etti. Elbette Fransa'nın PKK'ya verdiği destek sadece Macron'un Suriye'nin kuzeyinde ABD askerlerinin gölgesinde PYD devletçiliği üzerinden kurduğu hayallerle sınırlı değil ancak bugünün jeopolitiğinde, üstelik Birleşik Krallık Fransa'nın Kıbrıs üzerinden sürdürmek istediği politikaya belli sınırlar koymuşken, Suriye'de PYD devletçiliği üzerinden "Varım" demek Fransa için en kestirme yoldu. Oysa Trump, Başkan Erdoğan'a ettiği bir telefon ile Fransa'nın bu hayaline de noktayı koymuş oldu. Bugün Suriye'nin kuzeyinde Rusya-ABD ve Türkiye dışında varlık hattı kalmadığı için Paris, bir yandan yeni hayaller çözümler olarak mücadelenin sürdüğü Akdeniz'deki son kaleye, Libya'ya gözlerini çeviriyor, diğer yandan Suriye'de Fransız hayallerini suya düşürdüğünü düşündüğü ikiliye, Trump ve Erdoğan'a, yani NATO'nun en büyük iki gücüne NATO üzerinden yükleniyor. Sonuçta, Doğu Akdeniz mücadelesinin kazananı daha belli değil ama Avrupalı güçler şimdilik "kaybettiklerini" biliyorlar.

NATO'nun 5. Maddesi

Fransa'nın "beyin ölümü" çıkışının, bu hayal kırıklığı-öfke dayanağını bir tarafa koyarsak, bu açıklamanın üzerinde ciddi olarak düşünülmesi gereken kısmı daha net olarak ortaya çıkıyor. Bu kısımda Avrupa'nın, ABD'nin tek taraflı politikalarından duyduğu rahatsızlık var. Nitekim Macron da aslında "beyin ölümü" vurgusu

ile İttifak'ın müşterek savunma sisteminin hem pratikte hem de prensipte hala geçerli olup olmadığını sorgulamakta. Nitekim kendisine, 5. maddenin işleyip işlemeyeceği sorulduğunda "bilmiyorum" diye yanıt verdiğine göre bu noktada Paris ve Ankara birbirlerinden çok uzakta değil.

Macron aslında Ankara'dan jeopolitik çıkarları açısından çok farklı bir yerde durmakla beraber, sanki tetikleyici Ankara'nın Barış Pınarı Harekatı kararıymış gibi göstererek Soğuk Savaş'ta da defalarca sorulup duran şu soruyu soruyor: İttifak dışı bir aktör, bir İttifak üyesine saldırırsa ne olur? Burada kast edilenin "Suriye Rejimi Türkiye'ye saldırırsa ne olacak?" sorusu olduğu aşikar, ancak soru "Rusya Polonya'nın bir köyüne saldırırsa ne olur?" diye de sorulabilir. Fransa'nın merak ettiği, ABD'nin tüm güvenlik teminatlarıyla İttifak'ın 5. maddesinin, yani "güvenliğin bölünmezliği" fikrinin arkasında olup olmadığıdır.

Bu konuda Macron'un yasa bürünmesine neden olan husus, Trump Amerika'sının sürekli dilendirdiği NATO yükünün paylaşılması (burden sharing) konusunda Avrupalıların daha çok sorumluluk alması talebi değil. Asıl sorun, Trump'dan sonra İttifak'ın iki yakası arasında stratejik koordinasyon imkanının azalmış olduğunun görülmesi. ABD Başkanı'nın Kuzey Suriye'den Amerikan askerlerini çekme kararı, nihayetinde Batılı müttefiklere danışarak alınan bir karar değildi. Dolayısıyla Avrupa, ABD'nin jeopolitik stratejik çıkarları söz konusu olduğunda 1956 Süveyş Krizi'nde olduğu gibi Küba Krizi sonrası Thor ve Jüpiter'lerin Avrupa'dan sökülmesi gibi 2003 Irak müdahalesinde olduğu gibi tek başına, Avrupa-Atlantik birliğini hiçe sayarak hareket ettiğini görüyor. Macron aslında ABD'yi suçlamış, Türkiye'ye kızdırmış gibi görünüyor ama uyarısı Avrupa'ya; "ABD tarafından tamamıyla terkedilmeden stratejik bir aktör

olarak oyuna çıkalım” diyor. Peki, Brexit sonrası Avrupa hangi gle nasıl sahneye çıkacak? Bu sorunun cevabının ne kadar olumsuz olduğu bilindiğinden Macron’un NATO’nun beyin ölümü ile ilgili benzetmesi NATO zirvesi öncesi adeta en önemli gündem maddesine dönüşüyor. Konu basit; ABD’nin güvenlik teminatları, Trump Amerika’sı gerçeğinde devam eder mi, edebilir mi?

Macron’a Yanıt Gecikmedi

Macron’a üç açık, bir kapalı cevap geldi. İlk açık cevap, ABD Savunma Bakanı Pompeo’dan geldi. Pompeo, sözlerine Macron’un serzenişini tersine çevirerek başladı. NATO etkisizleşebilir, çünkü mtfevler sorumluluklarını yerine getirmekten, NATO’nun masraflarını üstlenmekten kaçınıyorlardı. Kısaca Mansfield Kararları’ndan beri aynı terane. ABD, NATO btcesine gerekli katkıyı sağlamayıp ekonomik iyileşme, kültürel genişleme hayali kuranlara “bedava eklemek yok” diyor. Ancak Pompeo, NATO’ya ihtiyaın arttığı bir döneme girdiğimizi, adeta “ikinci Soğuk Savaş geliyor” tonunda duyurmaktan da geri kalmıyor. Eh, durum bu kadar ciddiye komadaki hasta ayağa kalkar, ller bile dirilir ki! NATO’nun Doğu cephesinin işitmek istediği de tam da bu. Nitekim hatırlanacaktır, Pompeo yakın bir geçmişte NATO savunma mükellefiyetlerinin arttırılmasının Trump tarafından talep edilmesinin ittifak’ın çıkarına olduğunu iddia etmişti. Sonuçta, ikinci Soğuk Savaş’ın tam tamlarıysa duyulan, hazır olmakta fayda var.

Sonra NATO Genel Sekreteri Stoltenberg, Brüksel’den “NATO lmedi ayakta. Türkiye de NATO için çok önemli bir ülke, bunu anlamak için haritaya bakmak bile yeterli” dedi. Ki anlamayan olursa diye Türkiye’deki NATO sleri, Irak-Suriye sınırının korunması ve mültecilerin Türkiye’de ağırlanması

Macron’un NATO’nun beyin ölümünün gerçekleştiğine dair söylemine karşılık olarak ABD Savunma Bakanı Mike Pompeo, “Mtfevlerin sorumluluklarını yerine getirmediğini”, NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg ise, “Türkiye’nin NATO için önemli bir ülke olduğunu” söyledi.

Avrupa, ABD’nin jeopolitik stratejik çıkarları söz konusu olduğunda, 1956 Süveyş Krizi’nde olduğu gibi Küba Krizi sonrası Thor ve Jüpiter’lerin Avrupa’dan sökülmesi gibi 2003 Irak müdahalesinde olduğu gibi tek başına, Avrupa-Atlantik birliğini hiç sayarak hareket ettiğini görüyor.

detaylarını da ekledi. nc açık cevap, -bugün bir lke Gaullist bir politika izleyecekse buna en yakın olan- Almanya’dan geldi. Merkel, Macron’un umutsuzluğuna katılmadığını açıkladı. Tüm bu açık cevaplar dışında son Erdoğan-Trump Zirvesi’ni kapalı bir cevap olarak okumakta fayda var. Türkiye-ABD arasındaki Suriye Mutabakatı NATO ile ilgili madde ile tesadüfen başlamadığı gibi, Trump-Erdoğan basın toplantısında da NATO ittifakı’nın önemi ve Türkiye’nin ittifaka katkısı tesadüfen dillendirilmedi. Sonuçta Avrupa-Atlantik güvenliği Türkiye’den başlar demek, NATO 5. Madde ruhunu, güvenliğin bölünmezliği ilkesini başka kelimelerle ifade etmektir. Stoltenberg’in *La Figaro*’daki sözlerini tekrarlamış olalım: “Bu basit gerçeği anlamak için haritaya bakmak yeterli.”

Londra Zirvesi

Tüm bu açık ve kapalı cevaplardan anlaşılıyor ki, NATO’daki tüm bu gürültüye rağmen bu ayki zirve sonrası yayımlanacak bildirimde mtfevler bir ve beraber olduklarını ifade eden cümlelere itibar edecekler. Tabi Türkiye’den tüm bu tartışma izlendiğinde Macron’un neden kendini bu kadar mazlum saydığını, NATO’nun ölümünü ilan etme gücü ve yetkisini kendinde nasıl bulduğunu anlamak mümkün olmadı. Sonuçta Ankara, yıllar boyunca terörle mücadelesinde mtfevleri tarafından yalnız bırakıldı, buna rağmen NATO sorumluluklarını yerine getirmeye devam etti. Çünkü Ankara, bugün jeopolitik mücadelelerinde NATO caydırıcılığının hala önemli olduğunu ve güçlendirilmesi gerektiğini biliyor. Londra Zirvesi’nde de Türkiye, bu tartışma fırsatını kullanarak kendisinin NATO’dan ve mtfevler-rinden beklediklerini yine yeniden anlatacak. NATO’nun caydırıcılığı ve güvenlik teminatı Türkiye’yi dışlayarak ya da yalnız bırakarak glendirilemez. Ancak Türkiye ile beraber güçlendirilir. 